

Karar Destek Sistemleri ve Hemşirelikteki Yeri

Arzu AKMAN^a, Ziyafet HANOĞLU^a, Firdevs ERDEMİR^a

^a Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Ankara

Özet

Problem çözme sürecinin en önemli aşamasını oluşturan karar verme (decision making); belirli bir amaç doğrultusunda eyleme ilişkin seçenekler arasından belirli bir tanesini seçmeye yönelik bedensel ve bilişsel çabaların toplamıdır. Günümüzün teknoloji destekli ortamlarında karşılaşılan problemleri çözümlenmek ve fırsatlar, riskler ya da seçenekler arasından doğru olana karar verebilmek amacıyla farklı bilgi sistemlerinden yararlanılmaktadır. Karar vermeyi destekleyen bu bilgi (informasyon) sistemleri Karar Destek Sistemleri (KDS) olarak adlandırılmaktadır. Yapay zeka çalışmalarının bir sonucu olan KDS; veri ve modelleri kullanarak karar vericiyi destekleyecek bilgiyi oluşturmak için geliştirilen interaktif sistemlerdir. English'e göre; KDS etkili karar vermeyi artırmak için tasarlanmış olup insan, yazılım (software), veri tabanları, politikalar ve araç-gereçler gibi komponentleri içermektedir. Büyük veri tabanları üzerine yapılandırılmış KDS; işlemsel, taktiksel ya da stratejik karar vermeyi destekler, verinin özetini basit bir şekilde sağlar, belirsizlikleri dikkate alarak mevcut duruma göre gelecekteki ilerlemeleri tahmin edebilir, karar vericilerin kendi algılamalarını ve değerlerini keşfetmelerine yardım edebilir.

1950'lerin ortalarından beri sağlık bakım alanında geliştirilen KDS'leri Klinik Karar Destek Sistemleri (KKDS) olarak adlandırılmıştır. KKDS; hastaya özgü klinik değişkenlerin/verilerin analiz edilerek elde edilen yeni bilginin hasta bakımına uygulanmasına yardım eder. Bu sistemler; bilgisayar destekli programlar olup tanı koyma sürecini geliştirmek için kullanılmaktadır. Ayrıca bazı KKDS tıbbi hataları önlemeyi ve hasta güvenliğini artırmayı amaçlamaktadır.

Sağlık bakım alanında önemli roller üstlenen hemşireler her gün hasta bakımı ve mesleki uygulamalarla ilgili konularda kanıta dayalı karar vermek durumundadır. Kanıta dayalı karar verme; bakımı sağlamada açık, doğru, dikkatli ve en kolay ulaşılabilir kanıtla ilgili sürekli, interaktif bir süreç olup; araştırmalar, rehberler, klinik deneyimler, hastanın tercihleri ve ulaşılabilir diğer kaynaklardan elde edilen kanıtlar doğrultusunda hasta hakkında karar vermeyi gerektirir. Çeşitli kaynaklardan elde edilen fazla miktardaki verinin işlenmesi ve hemşirelik bilgisiyle sentezlenerek kanıta dayalı uygulamalara dönüştürülebilmesinde KDS'nin önemli bir rol oynayacağı öngörülmektedir. Ancak KDS'nin hemşirelikteki gelişimi; evrensel bir terminolojinin oluşturulamaması, bilgiye ulaşamama ve/veya ulaşılan bilginin etkili şekilde kullanılamaması, bilgi teknolojilerine yönelik eğitim eksikliği ve direnç gibi faktörlerden dolayı sınırlı kalmıştır. Dünyada hemşirelikte KDS çalışmalarının sınırlı olduğu, ülkemizde ise henüz hemşirelikte KDS yazılımlarının oluşturulmadığı ancak engellerin çözümüne yönelik çabaların olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada KDS'nin hemşirelikte kullanımının gerekliliğine ve önemine ilişkin literatür bilgisine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler:

Hemşirelik; Karar Destek Sistemi; Klinik Karar Destek Sistemi

Sorumlu Yazarın Adresi

Arzu Akman, Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Bağlıca Kampüsü Eskişehir Yolu 20. km Bağlıca 06810 Ankara E-posta: akmana@baskent.edu.tr